

به یاد اصغر کریمی (۱۳۱۹-۱۴۰۰)

مردم‌شناسی بی‌ادعا

جلال‌الدین رفیع‌فر (سردبیر)*

در طول یک سال اخیر تعداد اندیشمندان و مفاخر علمی که با طوفان مخوف کرونا از میان ما پرواز کردند، نه تنها کم نیست، بلکه رو به افزایش است. مهدی طالب، غلامعباس توسلی، مسعود گلزاری، صادق ملک شه‌میرزادی، محسن حبیبی و... از جمله استادان فرهیخته و گل‌های سرسبد فرهنگی این مرز و بوم بودند که یکی پس از دیگری از میان ما رفتند.

استاد اصغر کریمی، فرهیخته‌ای فعال، بااخلاق، بامرام و خستگی‌ناپذیر بود که جایش بسیار خالیست و خالی هم خواهد ماند. او مردم‌شناسی متعهد، پیشکسوت و متخصص جامعه‌شناسی ایران بود. هم محقق بود، هم مدرس و هم مؤلف و مترجم. آثار پُرشمار و گرانباهش در رشته مردم‌شناسی و ترجمه‌هایش در رشته باستان‌شناسی جایگاه ویژه‌ای دارند. صداقت در گفتار و نوشته‌هایش زبانزد همه بود. وقتی با او به صحبت می‌نشستی، خصوصاً زمانی که از خاطرات تجربیات میدان‌های تحقیقش سخن می‌گفت چنان مجذوب می‌شدی که گذشت زمان فراموش می‌شد. او ساده، بی‌پیرایه، صریح و در عین حال بسیار جدی سخن می‌گفت. این ویژگی در نوشته‌هایش نیز به وضوح دیده می‌شد. سبک نگارش او به گونه‌ای بود که هیچ مخاطبی را خسته نمی‌کرد. خوش‌قولی و وقت‌شناسی از ویژگی‌های بسیار خوشایند او بود. در طی حدود بیست سالی که به عنوان عضو هیئت تحریریه در نشریه «نامه انسان‌شناسی» همکاری داشت، یک بار هم پیش نیامد که او بعد از وقت اعلام‌شده در جلسه وارد شود یا حتی غیبت کند! مگر برای مدت کوتاهی که به علت کسالت در بیمارستان بستری یا در منزل ناچار به استراحت اجباری بود. هر مسئولیتی که بر عهده می‌گرفت، از ابتدا تا پایان آن را با اشتیاق و در نهایت با صداقت و پاک‌دامنی به انجام می‌رساند.

* استاد دانشگاه تهران؛ jrafifar@ut.ac.ir

اصغر کریمی را بدون تردید می‌توان یکی از پُرکارترین پژوهشگران در رشته مردم‌شناسی به شمار آورد. آغاز فعالیت‌های علمی او به دههٔ چهل برمی‌گردد. زمانی که در وزارت فرهنگ و هنر سابق، تازه مرکز مردم‌شناسی ایران تأسیس شده بود. او یکی از اولین کسانی بود که برای تحصیل در رشته مردم‌شناسی بورس گرفت تا تحصیلاتش را در فرانسه و در دانشگاه اکس آن پرونس در شهر مارسی ادامه دهد. تحصیل در مقاطع لیسانس و فوق لیسانس را در آنجا به اتمام رساند و برای ادامه در مقطع دکترا به پاریس رفت و در دانشگاه رنه دکارت ثبت‌نام کرد. پشتکار او در تحقیقات میدانی و مردم‌شناسی زبانزد است. او پژوهش‌های متعددی با مردم‌شناسان بزرگی مانند ویلیام آبرونز (ترکمن‌های ایران)، کریستین برمبرژه (در آذربایجان و گیلان)، و در گروه مشترک پژوهش‌های مردم‌شناسی ایران و اطیش همراه با پروفیسور لُفلر (منطقه کهگیلویه و بویراحمد) انجام داد. وی در گروه مشترک موزه‌شناسی در ایران، همکار پژوهشی خانم ترزا باتستی فرانسوی بود که حاصل این پژوهش، طرح تشکیل موزه‌های جدید در کشور و اجرای آنها در سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۳ است. تحقیقات وسیع او درباره مردم‌شناسی جامعه عشایری ایران با تمرکز بر ایل بختیاری از جمله برجسته‌ترین کارهای پژوهشی اوست. کریمی علاوه بر کارهای پژوهشی، مسئولیت‌های اجرایی متعددی را نیز بر عهده داشته است؛ از جمله آنها می‌توان به سرپرستی تحقیقات مردم‌شناسی ایلی-عشایری و روستایی در مرکز مردم‌شناسی سازمان میراث فرهنگی (۱۳۶۵ تا ۱۳۷۰) و همچنین مدیر کل موزه‌های کشور در دهه هفتاد اشاره کرد.

وی در سال‌های پس از بازنشستگی ابتدا در دانشنامه جهان اسلام، مدیریت بخش جغرافیا را بر عهده داشت و پس از آن به عنوان سرویراستار مجموعه فاخر «فرهنگ مردم ایران» در دایرةالمعارف بزرگ اسلامی تا همین چند وقت پیش انجام وظیفه کرد. ده‌ها کتاب تألیف و ترجمه و نیز ده‌ها مقاله و پژوهش‌های مردم‌شناختی، ثمره بخشی از فعالیت‌های علمی وی در طی بیش از شصت سال کار بی‌وقفه است که از او به یادگار مانده است.

روحش شاد و یادش گرامی